

land, hvor nye foreninger, netværk og folkelige initiativer forsat vokser frem. Et folkestyre kan ikke overleve i længden uden folkelig deltagelse og debat. Derfor skal vi værne og støtte op om de mødesteder – både de gamle traditionelle former, som vi kender så godt, og de nye, ukendte og måske mere eksperimenterende måder – hvor den folkelige oplysning, den folkelige debat, og dermed vores folkestyre finder sted.

Men også det øvrige uddannelsessystem er en bærende forudsætning for sikring af den demokratiske livsform.

Selv om meget er sket siden slutningen af 1960'erne, er det foregået i forskelligt omfang på de enkelte uddannelsesområder. Etablering af formelle demokratiske rammer for uddannelserne er i sig selv ikke tilstrækkeligt – demokratisk udvikling af uddannelserne indebærer herudover en øget åbenhed over for og øget integration med det omkringliggende samfund. Mange institutioner samarbejder med erhvervslivet om indhold og tilrettelæggelse af uddannelserne for at kunne imødekomme erhvervslivets behov. Et lignende samarbejde er ikke utænkeligt med fx lokale politiske organisationer. Uddannelsesområdet må bidrage til en viderebringelse af forståelsen for demokratiet.

Siden sidst i 1960'erne er der gradvist sket lovregulering af medbestemmelse og demokrati på de fleste uddannelsesområder. Der er dog ikke lovgivet om overordnede strategier for demokratiets opbygning og udvikling for uddannelsessystemet som sådan, hvilket formentlig blandt andet kan tilskrives den mangfoldighed, som historisk har præget og stadig præger det danske uddannelsessystem.

Demokrati i det danske uddannelsessystem er kommet til at spille ind på tre forskellige områder:

1. Undervisning i demokratiets virkemåde

I folkeskolen og ungdomsuddannelserne er der en række fag, der i læse-/studieplanerne indeholder beskrivelser af folkestyrets virkemåde og borgernes demokratiske rettigheder og pligter.

2. Demokrati i den konkrete undervisningssituation

Den danske børneskole – folkeskolen og frie grundskoler – rummer internationalt set en meget høj procentdel af børnene på hvert alderstrin med klassesammensætninger på tværs af fx sociale og etniske baggrunde. Rummelighed og ligeværd er markante kendetegn

ved det danske uddannelsessystem. Folkeskoleloven fastsætter, at lærere og elever på hvert klassetrin og i hvert fag løbende skal samarbejde dels om fastlæggelse af de mål, der søges opfyldt, dels i videst muligt omfang om arbejdsformer, metoder og stofvalg. Fra første færd i uddannelsessystemet lægges der op til, at eleverne har et medansvar for egen læring.

3. Indflydelse på institutionernes og uddannelsernes hverdag – det repræsentative demokrati

Danmark er blandt foregangslandene, hvad angår elev- og studenterindflydelse på skolen/uddannelsesinstitutionens hverdag og på den overordnede rådgivning om uddannelsespolitiske spørgsmål. Danmark har lang tradition for lovfæstet medinddragelse af elever og studerende i hverdagen på uddannelsesstedet.

Uddannelsessystemet har således på mange måder været banebrydende for den generelle udvikling i den offentlige sektor. Brugerindflydelse eller kundekontakt har været kodeord for mange omstillingsprocesser og omdefineringer af myndigheders og institutioners rolle og omverdensforståelse.

De tre områder må ses i sammenhæng: For at undervisning i demokrati og folkestyre kan give mening, må elever og studerende opleve indflydelse på og ansvar for egen hverdag i klassen, på institutionen og i uddannelsessystemet som sådan. Elev- og studenterdemokrati drejer sig ikke om at fratage andre parter indflydelse, men en udvikling af elev- og studenterdemokratiet vil i høj grad kunne bidrage kvalitativt til uddannelsessystemets udvikling.

Demokrati som begreb er i denne redegørelse anvendt, som det fremgår af det afsluttende afsnit om forslag til grundregler om det repræsentative demokrati i uddannelsessystemet.

2. Det repræsentative demokrati – status og historik

Elevernes og de studerendes formelle indflydelse på skole- og institutionsniveau fremgår af reglerne for de enkelte uddannelsesområder. Udformingen af elev- og studenterdemokratiet afhænger af de specifikke forhold og traditioner for styring på de enkelte uddannelsesområder, af tidspunktet for reglerens tilblivelse og af uddannelsesinstitutionens organisationsform, dvs. hvorvidt der er tale om offentlige institutioner eller private, selvejende institutioner.

Uanset forskelle i organisationsform og styringstraditioner er der dog en række fælles træk i institutionernes besluttungsstruktur og kom-